

Poleti 1970, ko sem »hodil za Goethejem« od Frankfurta do Weimarja, sem se mudil tudi v Wetzlarju, kjer je véliki moř 1772 nekaj mesecev praktical pri komornem sodišču cesarstva (»Reichskammergericht«) ter se spoznal s Charlotto Buff in njenim ženinom Johannom Christianom Kestnerjem. Lepi, ljubki Lotte se je triindvajsetletni jurist zapisal z vsem srcem. Nesrečen, ker se je zapletel v ljubezenski trikotnik, je toliko bolj sočustvoval s prijateljem Karlom Wilhelmom Jerusalemom, ki mu je dušni mir vzela soproga njegovega znanca. Nazadnje je mladi Goethe ubogal prijatelja Johanna Heinricha Mercka ter brez slovesa zapustil Wetzlar. Poldrug mesec po svojem odhodu je zvedel, da si je K. W. Jerusalem vzel življenje. Dve leti kasneje je izšel Goethejev roman »Trpljenje mladega Wertherja«, v katerem se prepletajo usode vseh teh ljudi.

Lotte je postala legenda, »Werther« pa modni roman tistega časa. Zlepa ga ni literarnega dela, ki bi naletelo na tak odziv. Knjigo so prepovedali prodajati, napadali so jo z vseh strani, se norčevali iz nje — Anti-Wertherji so kar deževali (Werther svojemu prijatelju Wilhelmu iz kraljestva mrtvih, Gospod Werther — sedemkrat ženin pa vendar brez žene, Trpljenje in veselje Wertherja-mořa, Wertherjeva vročica — nedokončana družinska zgodba ipd.)

Mesto Wetzlar, znano dotlej le kot sedeř komornega sodišča cesarstva, je nenadoma dobilo novo vrednost kot rojstno mesto Charlotte Buff ter Goethejevega Wertherja. Rojstno hišo oboževane Lotte so mestni očetje spremenili v muzej, ulice in trge poimenovali po junakih iz Wertherja, jim postavili spomenike, vzdali spominske plošče in restavrirali poslopja, v katerih so stanovali, ter uredili spominske sobe.

V muzeju »Lottehaus« sem ušel zgovornemu vodiču ter si vzel čas za ogled vitrin s prevodi Wertherja v tuje jezike. Česa vsega človek tam ne vidi! Ko sem se primotal mimo arabskih do hrvaškega prevoda v latinici in srbskega v cirilici, sem trmasto iskal slovenski prevod Herberta Gruena. Pa ga ni bilo. Bilo mi je nerodno, ko me je vodič »odkril«, začel spraševati, od kod sem in kaj tako pozorno iščem.

Pisal sem Bořidarju Borku, uredniku »Male knjižnice«, v kateri je izšel Gruenov prevod »Wertherja«. Poslal je v Wetzlar svoj

lastni izvod knjižice, ki je bila že davno razprodana.

Letos sem znova obiskal Wetzlar. Toda v vitrinah v »Lottehaus« sem zaman iskal slovenskega Wertherja. Tedaj so me zgrabili popadki, ki jih verjetno občutijo vsi pripadniki majhnih narodov, kadar se čutijo zapostavljene. Ne le Borkovo darilo, tudi nova izdaja »Wertherja« v zbirki KONDOR bi morala biti razstavljena v vitrinah. Prepričan sem bil, da je Bogomil Gerlanc, ki sem mu pisal pred svojim odhodom na pot, poskrbel za to, da so knjigo poslali v Wetzlar. In kljub vsemu nas Slovencev še vedno ni bilo med wertheriano.

Napotili so me v upravo mestnih muzejev. Ko sem prvemu restavratorju v veži začel razlagati vso zgodbo, je nenadoma od nekod pritekel človek, me začel pozdravljati, potem pa odvedel v pisarno. (Prezrl sem, da so bila vrata iz pisarne na vežo ves čas odprta.) Tam sem odkril vzrok njegovemu navdušenju:

Prav ta dan so prejeli iz Ljubljane pošiljko, v kateri sta bila vezan in broširan izvod »Wertherja« v Kondorjevi izdaji. Ampak ubogi kustos ni prav nič vedel, kje naj bi bila Ljubljana, za kakšne prevode gre in kaj pomeni tisti skrivnostni napis na pošiljki (»Tiskovina«). Pa je spet stekla vsa zgodba od začetka. Trdo sem ga prijel za Borkovo knjižico. Pred letom dni je bila poslana, pa je še vedno ni v vitrini. Zazrl se mi je čez glavo. Obrnil sem se. Med vrati je stal bradač. Uganil sem, da naju je ves čas poslušal. Predstavil se je: Walter Ebertz, direktor mestnih muzejev v Wetzlarju. Da bomo to stvar takoj razčistili, je dejal. Zavrtel je telefon in začel govoriti — po rusko. Sledil sem pogovoru. Seveda, Borkova knjiga je prišla. Seveda, še pisali so nam o tem, mi pa smo se jim zahvalili. Jasno, vsa korespondenca je tu in knjiga je tudi še tu. »Ampak draga moja, kako se je moglo kaj takega zgoditi?... Ne, ne zdaj. Človek sedi tu pred mano...«

Nasmehnil sem se in se opravičil:

»Ne smete zameriti. Pogovor sem razumel.«

Direktor mestnih muzejev Ebertz se je v zadregi takoj znašel: Sproščeno se je zasmel, takoj nato pa me zasul s kopico vprašanj o Slovencih, naši zgodovini, kulturi in literaturi. Če imamo lastno literaturo, je vprašal. Malo sem zardel, vendar mi

je dobro délo, ko sem videl, kako sta potem vse bolj rdela onádvá. Po dveh Prešernovih nemških sonetih sta priznala, da ju je sram, ker o nas ničesar ne vesta.

»Pridite pojutrišnjem! Upam, da boste tedaj opazili slovenske prevode »Wertherja« na častnem mestu v vitrinah.«

Knjige so res postavili na vidno mesto v vitrinah. Ampak gospodu Ebertzu to ni bilo dovolj. Vzel si je cel dan časa, da mi je osebno razkazal vse, kar je v mestu vredno videti. Tega pa ni malo. V Papiusovi palači je razstavljeno baročno evropsko pohištvo. Videl sem Louvre, Versailles, Sanssouci pa še kaj, toda v Papiusovi palači bi ostal lahko dneve dolgo. Sédel sem na stol, na katerem si je sodil Karl Wilhelm Jerusalem. Pa za omizje, za katerim je Goethe preživljal svoje dneve v Wetzlarju. Stal

sem ob grobu sv. Gertrude, zraven pa poslušal g. Ebertza, ki mi je pripovedoval o svojih prijateljih v Sovjetski zvezi in o svoji véliki navezanosti na to deželo. Pa o sreči, da je odkril nov slovanski narod, o katerem dotlej ni vedel ničesar, o katerem pa se hoče poučiti, kolikor bo največ mogoče. Cel dan je bil vzoren gostitelj in odličen razlagalec.

Dogodek bi ne bil vreden zapisa, če ne bi bilo zraven res čudnega naključja. In če bi zraven ne bilo Nemcev, ki obožujejo Slovane nasploh, Ruse posebej, nas pa imajo radi. Nemcev, ki ne vedo o nas ničesar, pa bi radi vedeli o nas kar največ. Takih Nemcev, ki so nam hvaležni za kulturne stike in ki tako početje hvaležno sprejemajo.

Janez Svoljšak
Osnovna šola »Tone Čufar«
na Jesenicah

Vprašali ste

O PRIIMKU ČOP

Od kod izvira moj priimek?

Marjana Čop
Maribor

ODGOVOR

Iz Slovenskega biografskega leksikona I, str. 95, vzemo, da izvira rod slovenskih (in hrvaških) Čopov iz Koroške Bele. Potomec hrvaške veje Čopov (iz Karlovca), dunajski dvorni svetnik Anton Tschopp di San Maurelio, je pred več desetletji raziskoval zgodovino svojega rodu in ugotovil, da so se Čopje preselili na Gorenjsko v času reformacije (16. stol.) iz švicarskega Engadina, torej iz deželice, kjer govorijo retoromanski jezik *romaunč*, ki je v kantonu Graubünden priznan kot četrti švicarski uradni jezik. Tu in drugod v Švici je res našel priimke, ki so enaki našemu (Tschopp, Tschop, Gioppi, Cioppi).

To dejstvo nas takoj odvrne od misli, da bi vaš priimek povezovali z našo besedo *čop*, *čopa*, ki ima svoji vzporednici *šop* in *škop* (*nik*) (prim. nem. *Schopf* in stvnem. *scoub*). Poizvedeti moramo, ali obstaja v švicarski retoromansčini občno ime, ki bi bilo lahko izhodišče za lastno ime Čop. To informacijo smo dobili iz slovarja Z. Pallioppi — E. Pallioppi, *Dizionario dels idioms romauntsches...*, Samaden 1895, ki na str. 778 navaja geslo *tshop* (= čop) v pomenu »das

kurze Oberkleid für Männer und Frauen« in opozarja na bavarski *Tschoppen* in ital. (zastar.) *cioppa*; (za podatke se zahvaljujem prof. Pellegriniju iz Padove). Etimološki slovarji (prim. Berneker, *Slavisches etymologisches Wörterbuch* I, str. 459 in 460; Vasmer, *Russisches etym. Wörterbuch* I, str. 433, III, str. 433 in 466; Sławski, *Słownik etymologiczny języka polskiego* I, str. 591) izpeljujejo številne slovanske izraze za kožuhe in druga oblačila (npr. rus. in v dr. sl. jeziki *šuba*, sh. *šubara*, rus. in dr. *župan*, *zipun*, *jubka*, polj. *jupka*, sle. *jopa*, itd.) deloma preko nemščine in francoščine (srvnem. *schube*, *joppe*, *jope*; fr. *jupe*, *jupon*, ipd.) iz skupne italijanske osnove *giubba* (star. *giuppa*) v pomenu *suknja*, *jopa*. Toda tudi *giubba* ni zrastle na italijanskih tleh, ampak je bila izposojena od Arabcev (*džubba* — oblačilo z dolgimi rokavi); od njih je prišla beseda tudi v nekatere jezike Bližnjega in Srednjega vzhoda.

Za ponazoritev naj to gradivo zadošča; upravičeno lahko torej domnevamo, da je dobil engadinski prednik današnjih Čopov (Čóp, Čópa!) svoj priimek po imenitnem površniku (kožuhu), ki ga je nosil, kot so dobili pri nas ali drugod priimke *Kožuh*, *Pelc*, *Šuba*, *Šubin*, *Šubnikov* ipd.

F. Jakopin
Filozofska fakulteta v Ljubljani